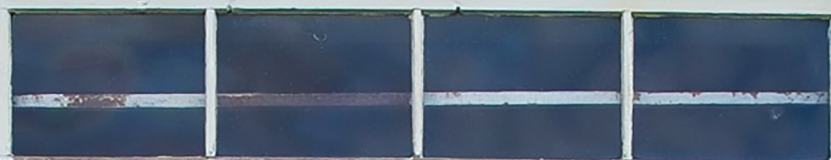

Seppo Hämäläinen

Fredrik

Elämä on taistelua

Fredrik – Elämä on taistelua

© 2020 Seppo Hämäläinen

Kansikuva: Seppo Hämäläinen

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-5588-4

Fredrik – Elämä on taistelua

Kiertävä valokuvaaja

1913

– Voisiko se tyttö, Lempikö se sinun nimesi on, siirtyä vähän vasemmalle vähän irti äidistä, ja jos Fredrik voisi siirtää oikean kätensä siihen pöydän kannen päälle. Noin, nyt on parempi ja sitten hetki hiukan siinä paikallaan. No niin ja otetaan vielä toinen, jos Eliisa voisi katsoa, ettei se vanhempi poika siirry siitä paikaltaan, ja jos rouva jaksaa pitää vielä sitä pienintä hetken sylissään. Ollaan pian valmiita.

Koko Fredrikin perhe oli asettunut kukkapöydän taakse valokuvan ottoa varten. He seisoivat pyhäpukeissaan tai paremminkin niissä vaatteissa, jotka säästettiin vähän parempiin tilaisuuksiin. Lempillä oli hiukset letitetty ja sidottu punaisella nauhalla ja päällä oli anopin ompelema mekko. Kangas siihen oli saatu kahdesta eri vanhasta vaatteesta tai oikeastaan kolmesta. Kaulus oli hänen vihkipuvustaan. Se oli kaksikerroksinen, alla oli kangasta ja päällä pitsiä. Se oli aikanaan ollut valkoinen mutta nyt väri muistutti vähän viiliä. Kangas ei ollut enää väriltään maidonvalkoinen vaan jo vähän ruskea ja saanut harmaan sävyjä.

Lempi oli kovasti tykästynyt mekkoon, se oli oikein sopivan kokoinen, ei sellainen, jossa oli kasvuvaraa. Tyttö oli nyt kolmen vanha ja jotenkin vanhemman oloinen kuin isovelji Toimi, joka oli pari vuotta siskoaan vanhempi. Lempi oli sellainen elohohea, ehti joka paikkaan, oli hyväntuulinen ja nopea oppimaan.

Toimi taas oli rauhallinen ja tykkäsi olla omissa oloissaan. Poika oli jotenkin isoisänsä oloinen. Korvat olivat isot ja samalla tavalla hiukan kääntyneet ulospäin. Hiukset olivat paksumat ja tuuheat ja kulmakarvat olivat kasvaneet nenän päältä melkein yhteen. Toimi puhui tasaisella äänellä ja rauhallisesti,

aivan kuin olisi halunnut varmistaa, että vastaanottaja ymmärtäisi asian sillä tavalla paremmin. Leikkikavereita riitti Yrjään määllä missä he asuivat. Saman raitin varrella oli useampia torppia ja kaikissa oli jonkin kokoinen lapsilauma ääntä pitämässä. Näin kesäaikana kaikki olivat tietysti ulkona päivät pitkät, kuka viitsi olla sisällä pimeässä mökissä. Pimeitä ne useimmat olivat. Ikkunat olivat pienet ja monesti likaiset noesta.

Toimi sai mennä yksin lähimpään naapuriin, joka oli vain muutaman kymmenen metrin päässä. Siinä asui suutari Karjalainen. Heillä oli puolenkymmentä lasta, joista toiseksi nuorin oli Toimin ikäinen poika, Mikko nimeltään. Hänen kanssaan Toimi leikki usein. Nyt he olivat kuitenkin riidoissa ja odottivat kumpi tulisi ensin pyytämään toista leikkimään. Ei siihen varmaan päiviä mennyt, usein vain tunteja.

Eliisa tiesi, ettei Fredrik innostuisi perhevalokuvasta. Hänestä se oli aivan turhaa rahanmenoa ja Fredrik ei tykännyt olla valokuvassa. Eliisan ansiosta torpan seinällä oli Fredrikin isän, Matin valokuva. Hän oli vaatimalla vaatinut, että valokuvassa pitää käydä. Vaasassa se oli käyty ottamassa, Matti oli silloin jo kuusikymmentä vuotta täyttänyt. Kyllä Fredrik nyt isänsä kuoleman jälkeen oli tyytyväinen, että valokuva tuli otettua hänen isästään, koulumestarista. Siinä tuo katseli seinältä heitä, kun oman pojan perhe oli asettunut kuvattavaksi.

Naapuriltaan Elmalta Eliisa kuuli, että kylälle oli tulossa kiertävä valokuvaaja. Oli kuulemma ollut ilmoitus Vaasa lehdessä. Heille ei lehteä tullut, vaikka oli siitä puhetta ollut muutamankin kerran. Työmies-lehteä Eliisa tiesi Fredrikin aikaan lukeneen. Ei se sitäkään ollut tilannut, oli saanut sen joltain, jolle se tuli tilattuna. Ei ollut Fredrik tullut isäänsä Mattiin, hänen mielestä lehti piti tulla, jotta tiesi maailman menosta. Fredrikin mielestä riitti hyvin, kun kävi hetken istumassa suutari Karjalaisen luona. Se kyllä tiesi mitä kunnassa ja

vähän pitemmälläkin tapahtui ja kertoi kyllä varmasti kaikki mitä tiesi, eikä myöskään jättänyt kertomatta mitä mieltä oli asioista mitä lehdessä luki. Ei heidän olisi Vaasaan tullut lähdettyä kuvaan. Olisi sinne junalla päässyt, mutta koko päivä siihen menisi ja ei ne piletit ilmaisia olleet. Nyt onneksi Fredrikillä on ollut töitä melkein liiaksikin, mutta talvella ei maa-laushommia paljon tehty, ja siksi niitä piti tehdä silloin kun töitä oli tarjolla.

Valokuvaaja näytti eleillään, että asia tuli hoidettua ja sanoi, että kuvat ovat valmiina kahden viikon päästä. Kysyi sitten Fredrikiin päin kääntyen, että lähetetäänkö ne postissa vai tulevatko he hakemaan ne Vaasasta, heidän liikkeestään. Eliisa ehti vastaamaan ennen Fredrikiä, että helpointa oli heille, jos postin kautta ne hoidetaan. Tuo olisi varmaan jotain äkäistä tokaissut kysymykseen. Jotain sellaista, että lähteä nyt erikseen hakemaan kuvia kaupungista. Se oli tietysti eri asia, jos jotain tähdellistä asiaa olisi kaupunkiin, mutta ei heillä sellaista nyt ollut. Harvoin siellä muutenkaan tuli käytyä, Eliisa ei edes muistanut, koska viimeksi oli käynyt edes kirkolla. Lapset pitivät huolta, että kotoa ei juuri tullut mihinkään lähdettyä. Mutta ei Eliisa sitä valittanut, hän oli aina halunnut lapsia ja nyt hänellä niitä oli. Kaikki erilaisia, omanlaisiaan.

Lempi oli jo kärttämässä kameran luona, josko hän voisi katsoa siitä reiästä mistä kuvaaja heitä katsoi. Ei tytön pituus riittänyt siihen, että olisi silmä ulottunut kameran okulaariin. Niinpä tuo nosti Lempiä sen verran, että tyttö sai silmänsä okulaarin tasalle ja ihmetteli ääneen, että kaikki näkyi väärinpäin. Mistä tuon ikäinen tai minkään ikäinen olisi tiennyt, että kameran etsimessä kaikki näkyi ylösalaisin, mutta kuvassa sitten oikeinpäin. Fredrik oli jo ajat sitten kävellyt ulos torpasta. Puhissut vielä itsekseen mennessään ulos jotain turhasta touhusta. Eliisa kaivoi piirongin laatikosta kukkaronsa ja vei kuvaajalle rahat. Etukäteen ne oli maksettava vaikkei tiennyt

minkälaisia kuvista tulisi. Vaikka sellaiset kuvat, minkälaiset mallit, niin kait se oli. Mukava olisi sitten näyttää kuvaa naapureille ja tietysti anopille ja omille vanhemmille. Eliisa tiesi, että lähinaapureista vain muutamalla oli perhekuvia seinällä. Lempin kummeilla, Havuselan Heikillä ja Saimalla oli molempien vanhempien hääkuvat tallella, ne oli otettu oikein kuvaamossa. Eliisa muisti, että kovin olivat vastaviihityt avioparit vakavaimmeisiä. Sellaisia ihmiset yleensä kuvissa olivat, ei pruuukattu hymyillä.

Kuvaaja pakkasi kameraa ja muita tavaroitaan laukkuun ja sanoi menevänsä seuraavaksi Parkkariin. Varmisti vielä, että se oli se iso talo siinä kirkolle menevän tien varressa. Eliisa sanoi siitä sen löytyvän ja kysyi perhekuvaako sielläkin otettavan. Kuvaaja sanoi, että kuulemma kaikista perheen jäsenistä, lapsistakin erikseen piti kuva ottaa ja sitten vielä yhteinen. Sanoi sitten lähtevänsä asemalle ja Vaasaan takaisin ja tulevansa kuu-kauden päästä uudestaan ja silloin laittavansa oikein erillisen kuvauspaikan Nuorisoseuran talolle.

Lapset oli saatu nukkumaan vähän normaalia myöhemmin, olivat niin tohkeissaan valokuvan ottamisesta, etteivät millään meinanneet asettua aloilleen ja nukahtaa. Lempillä varsinkin suu kävi vielä pitkään sen jälkeen, kun Toimi oli jo nukahtanut. Fredrik oli rauhoittunut illan mittaan, oli katsellut hetken isä Matin kuvaa ja sanonut, että perhekuva pannaan sitten siihen isän kuvan alapuolelle. Eliisa katseli vielä Fredrikin isän kuvaa ja yritti etsiä niitä yhtäläisyyksiä mistä anoppi oli puhunut isän ja pojan kasvoissa. Anopin mielestä silmien seutu ja korvat olivat kuin samaa paria. Ei hän osannut nähdä asiaa samalla tavalla. Ehkä se johtui myös siitä, että Fredrik oli kasvattanut sekä viikset että alahuulen alle pienen tupsun, niin kuin hän sitä nimitti. Ne tekivät kasvoista heti eri näköiset. Koulumestari oli sitä paitsi kuvassa huomattavasti vanhempi kuin Fredrik nyt. Kuvassa koulumestarilla oli tuuheat kulma-

karvat, kookas nenä ja melkein pistävä katse ja ne tekivät kasvoista vähän vihaisenkin tuntuiset.

Koulumestarin kuolemasta oli nyt toukokuussa tullut vuosi täyteen. Fredrik oli tehnyt haudalle puuristin ja maalannut sen valkoiseksi ja pienellä pensselillä kirjoittanut nimen ja syntymä- sekä kuolinpäivän. Oli siitä puhetta ollut, että pitäisi hankkia kivinen hautapaasi, mutta oli todettu kalliiksi. Josko sitten myöhemmin. Ei se ruumis varmaan piitannut minkälainen merkki siinä haudanpäällä olisi, tuskin edes tiesi. Koulumestari Matti haudattiin hautausmaan uudelle puolelle. Sinne se Liisan mukaan oli halunnut, vanhalla puolella oli kaikki pappien ja rovastien ja isojen talollisten haudat ja taisi siellä muutenkin olla jo ahdasta. Olisi pitänyt ajat sitten varata hautapaikka sieltä, jos lähelle kirkkoa olisi halunnut. Autiota koulumestarin haudan ympärillä oli vielä, ei ollut isoja puita varjostamassa. Hyvää hiekkamaata se silti oli, ei kosteus vaivannut.

Eliisa näki, että isän kuolema oli kovempi pala Fredrikille kuin tuo kehtasi myöntää. Ei se aluksi mitään näyttänyt, että se olisi millään tavalla vaivannut. Ainut lapsi kun oli, ei ollut siskoja tai veljiä, jonka kanssa puhua isästä. Ei se hänen kanssaan sellaisista asioista puhunut. Se olisi ollut heikkouden merkki. Kyllä Eliisakin suri Matin kuolemaa, he olivat kovasti hyvin tulleet toimeen keskenään. Ei heillä Matin vaimon, Liisan kanssa mitään suurempaa kränää ollut, mutta eivät he sydänystäviäkään olleet. Jotenkin heidän ajatusmaailmansa eivät vain kohdanneet. Lapsista Liisa piti kovasti ja erityisesti Lempi oli anopin suosiossa. Hän ei ollut vielä kertonut uudesta tulokkaasta anopille ja miksi olisi kertonut, kun tuo vieressä kuorsaava mieskään ei vielä sitä tiennyt. Hän ei vain ollut saanut sitä sanotuksi, ei ollut sopivaa hetkeä. Eikä asiakaan niin kovin vanha ollut, itsekin hän oli varma vasta nyt, kun kahteen kuukauteen ei rättejä ole tarvinnut käyttää. Huomenna

hän kertoisi. Ahdasta heille tulisi kolmen lapsen kanssa tässä torpassa. Pitäisi pyytää Fredrikiä tekemään korkoonen, sellainen kahdelle lapselle tarkoitettu sänky. Lempi voisi nukkua alhaalla ja Toimi varmasti menisi mielellään yläsänkyyn. Tuonne takaseinälle se sopisi, jos tekisi vähän kapeamman niin ei veisi liikaa tilaa.

*****

Liisa käveli koivukujaa pitkin kohti uutta hautausmaata. Toukokuussa oli harvoin tähän aikaan näin viileää kuin nyt. Pohjoisen puolelta tuleva tuuli tuntui poskissa ja tunki sisään hihan aukoista. Liisa oli menossa laittamaan kukkia Matin haudalle. Huhtikuu oli ollut sen verran kylmä, ettei hän ollut uskaltanut laittaa kukkia, vaikka routaa ei ollut enää aikoihin. Liisa piti ennen kaikkea orvokeista, joita hänellä nytkin oli haudalle laitettavaksi, omassa penkissä kasvaneita. Ne kasvoivat jo alkukeväästä hyvin, koska niillä oli lämmin kasvu- paikka torpan etelänpuoleisella seinustalla. Liisa muisti hyvin, kuinka hän käveli melkein tasan vuosi sitten tätä koivukujaa puolisonsa, Matin arkun perässä. Matka kirkolta uudelle hautuumaalle oli tuntunut pitkältä, vaikka sitä ei ollut kuin korkeintaan viisi-kuusisataa metriä. Silloin puut olivat jo hii-renkorvalla, nyt ne vain aavistuksen vihersivät ennakoiden kesän tuloa. Kävellässään Yrjälästä kirkolle tien varret olivat jo keltaisenaan voikukista ja muutamilla pelloilla näkyi, kuinka syysviljojen vihreät oraat peittivät mustan pellon. Parkkarin pelloilla oli isäntä äestämässä. Maa oli sula ja sen verran lämmin, että viljelijät uskaltautuivat toukotöihin.

Liisa täyttäisi muutaman viikon päästä 62 vuotta ja ikä oli alkanut tuntua. Ennen matka kotoa kirkolle kauppaan ei ollut matka eikä mikään, ei edes takaisinpäin kantamusten kanssa. Eihän tuo matkakaan pitkä ollut, mitä lie pari kilometriä sivu.

Liisan Fredrik poika tai eihän se mikään poika ollut enää pitkään aikaan. Naimisissa Fredrik oli ja pari lastakin saanut hoidettua tähän maailmaan. Ainahan lapset olivat vanhemmilleen lapsia, tyttöjä tai poikia, olivat ne minkä ikäisissä tahansa.

Hänelle se rutisi, kun paikkakuntalaiset eivät olleet saaneet perustettua työväen osuusliikettä Laihialle ja rahat piti Liisankin kantaa yksityisten kauppaan. Vaasassa oli jo jonkun aikaa toiminut työväen kauppa, Osuusliike Vaasanseutu se oli nimeltään. Ei Liisa tiennyt työväen kaupan hyvydestä, se vähä raha minkä hän Torkon kauppaan kantoi, ei sillä kauppiaskaan päässyt rikastumaan. Ei Liisa tiennyt työväen kaupan hyvydestä, se vähä raha mikä hän Torkon kauppaan kantoi, ei sillä kauppiaskaan päässyt rikastumaan. Leivät leivottiin itse ja maidot, jauhot, munat ja sellaiset saatiin hankittua naapurissa olevilta talollisilta. Harvoin niistä rahaa maksettiin, usein ne kuitattiin Fredrikin maalaushommilla tai hänen pyykkäämisillään, joskus heinätoiden aikaan tuli oltua myös pellolla auttamassa. Fredrikin mielestä kauppiaat olivat joka tapauksessa kiskureita ja pyysivät hänen mielestään tavaroista liika kovaa hintaa. Sillä rahalla ne niitä rakensivat isompia pytinkejä ja ostivat takamettiin niiltä, jotka olivat päästäneet oman taloutensa huonoon kuntoon. Ei Liisa jaksanut kantaa huolta kauppa-asioista.

Näin keväällä hautuumaalla oli paljon naisia laittamassa hautoja kuntoon. Kun käveli täällä pitkin käytäviä ja luki nimiä hautakivissä tai risteissä niin monessa niissä oli vain miehen nimi. Jos niissä oli molemmat aviopuolisot, niin mies oli yleensä kuollut ennen vaimoa. Näin se näytti menevän, niin kuin heidänkin kohdallaan. Liian varhain Matti meni. Ei sitä mikään vaivannut ennen poislähtöä, korkeintaan pieni kateus ja hätäinen luonne. Mutta ne olivat luonteenpiirteitä eikä sairauksia. Kampurajalkaansa se piti enemmän hyvänä asiana, koska se oli Matin mielestä suurin syy miksi hänestä tuli opet-

taja. Vaivaisena se ei ruumiillisissa töissä olisi pärjännyt. Kuulo sillä huononi loppua kohden, mutta se vaiva nyt ei ollut kovin kummoinen, sitä oli melkein kaikilla vähän vanhemmilla ihmisillä. Kyllä se silloin vielä kuuli, kun se opetustyötä teki. Eikä penskat olisi uskaltaneet sanoakaan siitä kuulosta, vaikka se huono olisi ollutkin.

Häntä ei vaivannut oikeastaan mikään muu kuin unettomuus. Sekin oli tullut vasta Matin kuoleman jälkeen. Ei se näin keväällä tai kesällä vaivannut. Aamut olivat jo valoisia aikaisin ja voi nousta ylös, jos ei uni tullut. Keskitalvi oli ollut vaikea. Hän heräsi yleensä kolmen maissa yöllä ja ei tahtonut saada unta, vaikka kuinka yritti. Parikin tuntia siinä saattoi mennä, kun kääntyili vuoteessa. Talossakin tuntui olevan enemmän ääniä talvisaikaan, kuin näin keväällä. Kuului selvästi, kun hiiret rapistelivat jossain, hirret naksuivat, tuulet pitivät kovaa ääntä nurkissa ja kovilla pakkasilla tuntui kuin ulkoakin olisi kuulunut pakkasilman rätinää. Ei hän ääniä pelännyt, ne vain häiritsivät unen saantia. Eikä ollut ketään, jolle olisi puhunut. Unettomuudesta tai muistakaan vaivoistaan, ei hän osannut Eliisalle, Fredrikin vaimolle puhua. Hän oli tottunut siihen, että häneltä kysyttiin neuvoa tai hän antoi sellaisia. Muutamat läheiset ystävät olivat jo täällä hautuumaalla. Kyllä niille voisi puhua, mutta kun ei vastausta kuulunut, niin turhaa se oli. Matille Liisa puhui, torui joskus itseään siitä, onneksi kukaan ei ollut sattunut kuulemaan. Luulisivat tulleen luulosairaaksi tai joksikin. Kotona kukaan ei kuullut ja silloin hän kertoili Matille päivän kulusta tai asioista, jotka vaivasivat mieltä. Se auttoi, vaikkei vastausta saanutkaan.

Tässä osassa hautuumaata ei ollut vielä paljon hautoja. Kaukaa näkyi jo valkoinen risti, jonka Fredrik oli tehnyt. Mustat numerot ja kirjaimet olivat vielä puhtaat ja näkyivät selvästi valkoiselta pohjalta.

Koulumestari
Matti Ranta (Strand)
8.1.1841 – 8.5.1913

Tiedoin taltoin taistellen, voi voittaa ihmisyyys

Liisa katseli hetken kauempaa ristiä ja asteli sitten haudan viereen, laski kukat maahan ja kaivoi taskustaan nenäliinan, pyyhkäisi hieman silmäkulmiaan. Tuuliko oli pistänyt vedet valumaan silmistä vai mikä? Ei hän enää surrut Matin kuolemaa, se oli yhtä väistämätön kaikilla. Loppujen lopuksi hyvä elämä sillä oli ollut, niin kuin heidän yhteinenkin elämänsä. Sellaista enempi tavallista elämää se oli ollut, sellaista joka on jotenkin turvallisempaa. Liisa sai istutettua orvokit, katseli hetken vielä ristiä, kääntyi ympäri ja lähti kävelemään kohti kirkkoa ja vanhaa hautausmaata. Voisi samalla käydä katso-massa isän ja äidin hautaa.

Ensimmäiset pääskysset olivat jo tulleet ja pitivät tuttua ääntä. Liikkeet olivat nopeat, kun ne lentäessään pyydystivät hyttysiä. Liisa piti kuitenkin vielä enemmän kottaraisista. Ne muistuttivat hänen mielestään eniten ihmistä. Ne olivat vaatimattomia, tulivat uskollisesti aina pesimään samoihin pesäpönttöihin, niitten musta höyhenpukukin muistutti hänen mustaa vaatekertaansa. Ne eivät millään tavalla erottuneet joukosta, ne olivat niin kovin tavallisia. Niin kuin useimmat ihmisistäkin. Oli turvallisempaa olla tavallinen, ei erottua. Eniten täällä kirkon lähellä kuitenkin näkyivät ja ennen kaikkea kuuluivat naakat. Niitä oli kymmenittäin ja joka ilta ne lehahtivat joukolla ilmaan, kerääntyivät isoiksi parviksi ja lensivät ennalta arvaamattomin liikkein taivaalla, päätyen sitten jonkun kirkkoa lähellä olevan rakennuksen katolle. Luukut olivat kirkon tornissa auki ennen kirkonkellojen soittoa. Silloin näki, kuinka naakat lensivät isoina parvina luukuista sisään. Kun kellojen soitto alkoi, ne lehahtivat ulos palatakseen kello-

jen äänen vaimentuessa takaisin. Naakat olivat kirkkolintuja. Niiden pukukin oli vähän kuin suruvaate.

Liisa muisteli Matin sanoneen joskus jotain sellaista, että tuulessa kasvaneilla puilla on vahvemmat juuret ja ne kestävät pystyssä silloinkin, kun muut ympärillä kaatuvat. Sellaista se oli puhunut silloin, kun oli ollut vaikeampia aikoja. Varsinkin silloin, kun ei ollut tietoa seuraavan vuoden opettajan pestistä tai erityisesti silloin, kun he menettivät toisen lapsensa vain kahden vuoden jälkeen tytön syntymästä. Liisa ei muistanut paljonkaan sen jälkeisistä kuukausista tai edes vuodesta. Hän oli pakottanut itsensä nousemaan ylös, syömään ja tekemään normaalit askareet. Matti oli yrittänyt pitää häntä henkisesti pystyssä ja selittänyt, etteivät he voineet mitään tytön kuolemalle. Siksi Eliisan ja Fredrikin Lempi-tyttö oli hänelle erityisen rakas. Se jotenkin korvasi hänen oman tyttärensä menetyksen. Toimi muistutti enemmän isäänsä, oli vähemmän puhelias kuin siskonsa ja muutenkin vähän vakavamielinen.

Eliisa oli viime aikoina ollut vähän kalpea ja huonovointisen näköinen. Eivät he kovin usein tavanneet, kävi tuo kyllä aina silloin tällöin katsomassa häntä Lempi-tytön kanssa. Oli jotenkin helpompaa puhua, kun tyttö oli mukana. Tuo piti huolen, että vastattavaa riitti ja silloin ei tarvinnut puhua omista asioista. Kysyi Eliisa aina, pitikö jotain tuoda kirkolta, kaupasta tai apteekista. Usein Liisa kuittasi sen sillä, että pääsi sinne ittekin, etteivät jalat vielä niin huonossa kunnossa olleet. Viime kerran käynnillä Liisan oli mieli tehnyt kysyä, oliko lisää lapsia tulossa, Eliisa oli hänen mielestään vähän sen oloinen, ei hän vielä pyöristynyt ollut, mutta jotenkin nainen vaistosi sellaiset asiat. Mies ei nähnyt, vaikka vaimo olisi ollut neljännellä kuukaudella raskaana. Ihmetelty korkeintaan tiedon saatuaan, että kovin vähäistä oli ollut sellainen lähestyminen, jolla lapsia saadaan aikaan. Mutta olihan se ensim-

mäinենkin, Toimi jo tullut maailmaan ennen säädettyä aikaa naimisiinmenosta. Ei se ollut syy miksi nuo yhteen menivät ja ei Eliisasta häissä näkynyt, että odotti ensimmäistä. Kovin tavallista se oli muutenkin, kyllä sitä jotkut paheksuivat, mutta siinäpä nuo synnittömät puhuivat, kun omia syntejään eivät tunnistanee synneiksi. Jos lapsien saattaminen alkuun ennen papin aamenta niin kovin suuri synty oli. Kummallisia ajatuksia sitä tulee, kun kävelee yksikseen, Liisa tuumi. Nyt kun vielä jaksaisi tuon korkean mäen kävellä, niin voisi sitten oikaista itsensä sängyn päälle.

*****

Fredrik veti suutari Karjalaisen eteisen oven auki, ei hän koputtanut, ei sellainen ollut tapana muuta kuin vähän parempiin taloihin mennessä. Tuskin tuo olisi edes koputusta kuulunut, Herman oli vähän huonokuuloinen tai ainakin se näytteli sellaista. Elma vaimo oli kipakka nainen ja huusi hänellekin, jos ei muistanut pyyhkiä saappaitaan ennen tupaan astumista. Ei Hermannilla ollut omaa verstasta, siinä se teki töitä tuvan nurkassa, ikkunan vieressä. Siihen pieneen tilaan oli kaikki valmiit, puolivalmiit ja keskentekoiset kengät ja muut tykötärpeet koottu. Ihme, että se mitään sieltä löysi, Fredrikin silmissä se muistutti kaaosta. Suutari itse istui matalalla pallilla pyöreät silmälasit nokalla ja iänikuinen käyräsarvinen piippu suussa. Harvoin se sitä poltti, kunhan pyöritteli suupielestään toiseen. Puhumista se ei yhtään haitannut.

Pallissa oli sivulla aukko, johon Herman pisti kaikenlaiset roskat, ylimääräiset nahanpalat ja langanpätkät. Pallin päällinen oli nahkaa ja se oli suutarin takapuolen alla venynyt vuosien varrella syvälle kuopalle. Ikkunalaudalla oli puisia kenkälestejä, erilaisia veitsiä, naskaleita ja työkaluja, joiden nimeä Fredrik ei edes tiennyt. Alasimen päällä oli jonkun paikka-

kuntalaisen saappaat saamassa uusia puolipohjia, joita Herman naputteli, kun Fredrik astui peremmälle.

– Mikäs Fredrikin tänne ajoo, ei kait tullu sanomista akan kans. Lauhkia se sun akkas on tuahon mun Elmaan verrattuna. Ei sekään silti jaksa kauan mekastaa, Herman sanoi ja kääntyi katsomaan Fredrikiä.

– Mitä täs mitään sen ihimeempiä, ajattelin käyrä huomenna kirkolla. Josko hänellä mitään tuomisia, tulis samalla kertaa, Fredrik vastaa ja istuu Hermannia vastapäätä matalalle jakkaralle.

– Joko siitä on vuasi, isäs kuolemasta? Jo taitaa siitä se vuasi olla, toukokuutahan se oli, muistanhan minä sen, oli ollu harvinaasen lämmin huhtikuun loppupuoli. Vaikka ei silloin kovin lämmintä silloin hautajaispäivänä ollut. Jotenkin tuntuu, että hautajaisissa pitää olla ilmankin vähän hautajaasmainen. Koivut kyllä oli vähän jo hiirenkorvalla, ainakin tämä meidän portin pieles oleva. Niin mä sen muistan.

Herman jatkoi vuolasta puhettaan ja naulasi samalla puolipohjia. Suupielessä oli nauvoja, muttei se estänyt tuota puhumasta. Sanoi vielä, ettei tarvinnut mitään kirkolta ja jatkoi tekemistään. Fredrik katsoi ja ihaili samalla, kuinka tasaisin välein naulat ilmestyivät puolipohjiin, kaksi napautusta ja uusi naula sormien väliin. Helpolta tuo näytti, mutta oli Hermannin tuota työtä tehnyt, mitä lie alun neljättä kymmentä vuotta. Aluksi se oli ollut Vaasassa opissa toisella ja sitten naimisiin mentyä asettunut tähän heidän naapuriinsa. Kyllä sillä töitä riitti, kauempaakin pitäjältä tuotiin kenkiä korjattavaksi ja teki se myös uusia saappaita isännille. Oli kuulemma joku venäläinen upseeri Hulmin kasarmilta käynyt ratsusaappaitaan korjuuttamassa, ei ollut yhteistä kieltä, mutta Hermannille tuli selväksi venäjän kielestäkin mitä hänen tahdottiin tekevän. Kehui ottaneensa tuplahinnan työstään.

Hermannin kysymys muistutti Fredrikiä isän kuolemasta.

Seppo Hämäläinen on syntynyt 1949 Lahdella ja asuu nykyisin pääkaupunkiseudulla. Kirja on itsenäinen osa sukutrigiasta, jonka ensimmäisen osa Matti -Huutolaispojan tarina julkaistiin 2018.

Fredrik Ranta on maalari ja sosialisti sekä monilapsisen perheen isä. Hän uskoo, että työväenliikkeen joukkovoimalla voidaan saada aikaan yhteiskunnassa muutoksia. Fredrik joutuu pettymään monessa toiveessaan. Tulot eivät aina riitä perheen elatukseen ja kunnalta on haettava köyhäinapua. Yhteiskunnan rakenteet alkavat hajota, kun punaiset ryhtyvät kapinaan. Alkaa Vapaussota. Mannerheim ja suojeluskunnat ryhtyvät riisumaan aseista lukuisia venäläisiä varuskuntia Pohjanmaalla. Fredrik käy muitten mukana kutsunnoissa, mutta ei joudu niitten joukkoon, jotka pian lähtevät Tampereelle taistelemaan sinne linnoittautuneita punaisia vastaan.

Santeri Alkio piileskelee Helsingissä punaisia vallankumouskaartilaisia ja joutuu vaihtamaan asuinpaikkaa jatkuvasti. Punaiset ovat vanginneet porvari kansanedustajia ja Alkio tietää olevansa yksi etsityistä.

Työväenliike hajoaa ja sen radikalisoituva haara herättää maan oikeistovoimat. Syntyy Lapuanliike, joka käyttää kyydityksiä ja ulkoparlamentaarisia keinoja sosialisteja vastaan.

Kirja kuvaa samalla paikkakunnalla asuvien miesten elämää Suomen itsenäisyyden alkuajoista Lapuan liikkeen aikaan asti. Miesten elämät sivuavat toisiaan. Heillä on samanlaisia toiveita ja pelkoja kuin muillakin aviomiehillä ja isillä. Osa niistä toteutuu ja osa jää toteutumatta. Niin kuin elämässä yleensä.

BoD

ISBN: 978-952-80-5588-4